

Pholiota pityrodes- vasstofsskivling funnen i Sverige

STIG JACOBSSON, ANDERS ARONSSON & ELLEN LARSSON

ABSTRACT

Pholiota pityrodes new to Sweden.

This paper reports the first finding of *P. pityrodes* for Sweden that was collected in October 2018. It was found growing on basal remnants of *Fragmites australis* close to the small lake Lilla Ers vatten on the island Rörö, in the northern part of the Gothenburg archipelago. Phylogenetic analyses based on ITS and LSU sequence data show that it is very closely related to *P. conissans*.

Inledning

Vasstofsskivling är en liten och föga känd art som växer på döda strån och rhizom av bladvass (*Phragmites australis*). Den är mycket sällsynt och bara rapporterad några få gånger från Danmark (Lange 1939, som *Naucoria pityrodes*), Frankrike (Malaval 2018) och Tyskland (Gröger 1980, som *Phaeomarasmius pityrodes*). Inga kända fynd föreligger från Sverige trots vissa eftersök. Möjligtvis är arten förbisedd eftersom den är oansenlig och växer i en miljö som på senhösten kanske inte besöks så ofta av mykologer. På södra delen av Rörö, den nordligaste ön i Göteborgs skärgård, ligger två små och grunda sötvattenssjöar: Stora och Lilla Ers vatten. De är till stora delar beväxade med bladvass och stränderna är delvis betade av hästar. På södra sidan växer mycket svärdslija och nedanför en matta av strandpryl (*Littorella*). Vass försöker komma upp men har flera gånger rensats bort maskinellt i delar av sjön och nya skott som kommer upp betas gärna av hästarna. Sommaren 2018 var mycket varm och torr vilket ledde till ett extremt lågt vattenstånd i sjöarna. I början av hösten var de bara vattenfyllda till ca 2/3 av normalt vattenstånd. Men även "normala" år kan det vara mycket torrt på Rörö och vattenlinjen har alltid varit mycket variabel.

Vid ett besök 23 oktober 2018 var vattenståndet fortfarande mycket lågt och en större öppen yta

med sand och grus hade bildats, fig. 1. Därpå växte mattan av strandpryl. Här och var, enstaka eller i små grupper bland vassen lyste en liten gulbrun skivling, fig. 2. En riklig kollekt kunde insamlas och fotograferas, fig. 3. Att det var en brunsporig skivling var uppenbart och närmast till hands var någon *Pholiota*. Men vilken art? Första tanken var videtofsskivling (*Pholiota conissans*) men det stämde inte helt och miljön. Men det finns ju en närbesläktad men mycket sällsynt och dåligt känd art som skall växa på vass: *Pholiota pityrodes*. Kanske kunde det vara den?

I mikroskop visade det sig att sporererna var (sub) cylindriska och blekare än de brukar vara hos arter inom släktet *Pholiota*. I hymeniet fanns typiska chrysocystider och i eggen långhalsade cheilocystider med mer eller mindre uppsvällad apex, fig. 4. Detta stämde mycket bra med *Pholiota pityrodes*. Ett högst oväntat fynd på Rörö av en art som bara setts några få gånger i världen och aldrig tidigare i Sverige.

Vid nytt besök den 28 oktober fanns fruktkroppar av arten på en 50 – 60 m lång sträcka av den öppna strandlinjen. Längre upp på stranden växte gul svärdslija och lite vassrester fanns kvar. Efter en del bläddrande bland svärdslijebladen och vassen fanns svampen där också. Någon fruktkropp växte direkt på vasstrån. Så sent som 26 november fanns fortfarande till

Fig. 1. Lilla Ers vatten södra strand på Rörö 23 oktober 2018.

Fig. 2. Vasstofs-skivling (*Pholiota pityrodes*) växande bland bladvass på Rörö.

Fig. 3. Kollekt av vasstofsksivling (*Pholiota pityrodes* AA181023) samlad och fotograferad av Anders Aronsson.

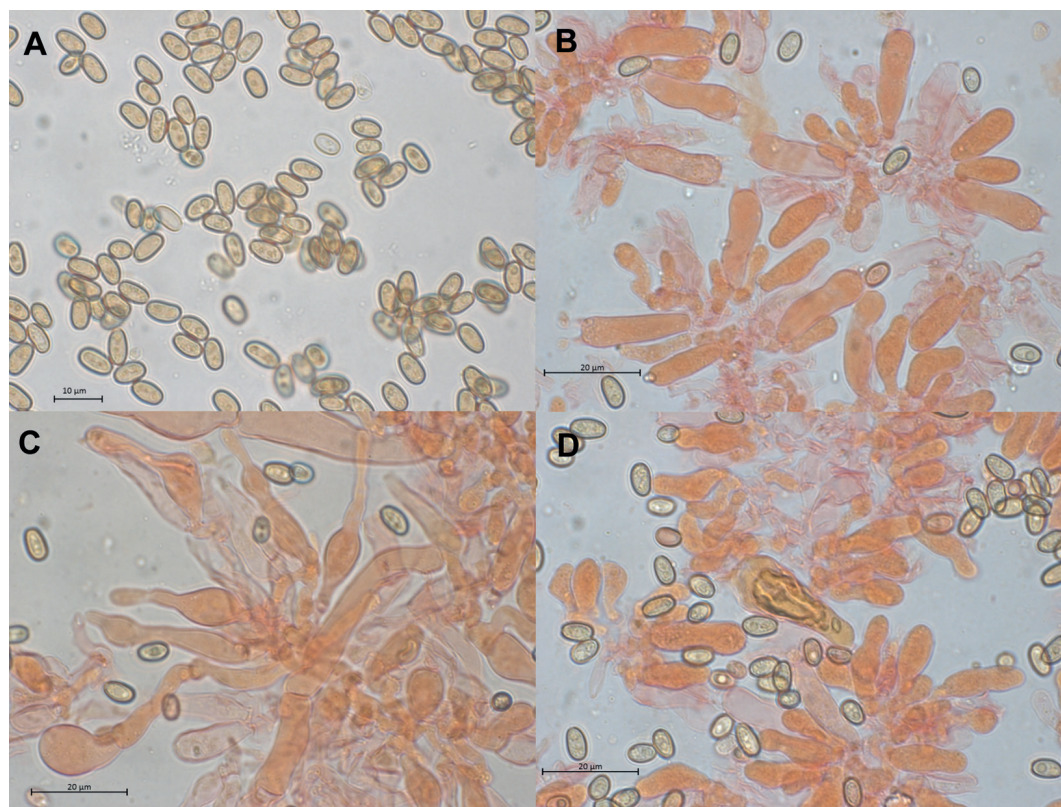

Fig. 4. Mikromorfologi hos vasstofsksivling: A. Sporer. B. Hymenium med basidier och sporer. C. Cheilocystider. D. Chrysocystid.

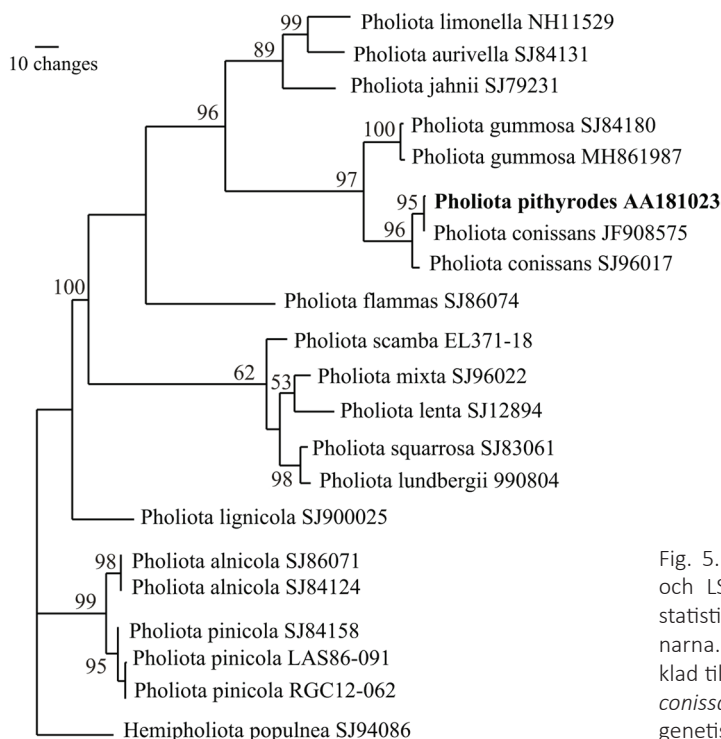

Fig. 5. Phylogenetiskt träd baserat på ITS och LSU data. Supportvärden från den statistiska analysen är noterad på grenarna. *Pholiota pityrodes* faller ut i en klad tillsammans med *P. gummosa* och *P. conissans*. Analysen visar att *P. pityrodes* genetiskt står mycket nära *P. conissans*.

synes levande fruktkroppar trots att då varit ett par frostnätter.

Molekylära data

För att visa och utröna den fylogenetiska placeringen av *P. pityrodes* sekvenserades ITS regionen och först delen av LSU regionen av nukleärt ribosomalt DNA för kollekten från Rörö. Tillsammans med tidigare genererade sekvenser av arter inom *Pholiota* gjordes ett data set med 21 taxa för fylogenetisk analys, med *Hemipholiota populnea* som utgrupp. Analysen visar att *P. pityrodes* faller ut i en klad tillsammans med *P. gummosa* (gröngul flammiskivling och *P. conissans* (videtofskivling), och att arten är genetisk mycket närstående *P. conissans*, fig. 5.

Beskrivning *Pholiota pityrodes* - fig. 3, 4

Mycket varierande i storlek. Hatt 5 – 43 mm, torr, höggul till rostbrun, täckt av tilltryckta, fibrillösa, rostfärgade fjäll. Foten 10 – 30 x 1 – 4 mm, cylindrisk, blekt gul men mot basen alltmer

brun, med tunna slöjrester som snart försvinner. Sporer 5 – 7 x 2.5 – 3 µm, subcylindriska bleka; cheilocystider är clavata till cylindriska med subcapitat apex; chrysosystider fusiforma till clavata. Växer på rhizom och basala delar av bladvass på blöta platser.

Kommentarer och slutsats

En art på ett sådant vanligt habitat och så blött gör att man misstänker arten för att vara förbisedd trots att vissa ansträngningar gjorts för att finna den i Sverige. Lämpligt substrat finns ju nästan hur mycket som helst och det är svårt att föreställa sig att arten skulle vara så sällsynt. Kanske är den torra och varma sommaren något som gynnat arten just i år. Men arten tycks också tåla mycket blöta förhållanden under lite blötare år. I litteraturen beskrivs *P. pityrodes* som mycket liten art med en hattbredd på max 23 mm. På Rörö var de flesta fruktkropparna små men det fanns flera med en hattbredd på upp till 43 mm. Arten beskrevs först från Italien (Briganti 1844)

och den uppgavs då växa på rödven (*Agrostis*) vilket gör att man kan ifrågasätta om det verkligen är samma art som längre norrut bara är känd från bladvass som i södra Frankrike, Danmark, Tyskland och nu även i Sverige.

Sekvensdata visar att vasstofs-skivlingen är genetisk mycket närstående videtofs-skivlingen. För att få en bättre bild bör fler väldokumenterade kollektioner av båda arterna sekvenseras. Men i detta fall kan konstateras att fyndet på Rörö växte på basala delar av bladvass, och morfologiskt stämmer det bra men hur arten beskrivs i modern litteratur med något kortare och smalare sporer än *P. conissans* (Holec 2001, Jacobsson 1997, 2012, Ludwig 2001, Noordeloos 2011).

Litteratur

- Gröger, F. 1980. *Phaeomarasmius pityrodes*, ein bemerkenswerter Schilfbewohner. *Weat-fälische Pilzbrieft* 11:180 – 183.
- Holec, J. 2001. The genus *Pholiota* in Central and Western Europe. *Libri Botanici* 20:84.
- Jacobsson, S. 1997. New observations on *Pholiota*. *Windahlia* 22, p. 23 – 28.
- Jacobsson, S. 2012. *Pholiota* P. Kumm. In: Knudsen H, Vesterholt J. (Eds.) *Funga Nordica*. Agaricoid, boletoid, cyphelloid and gasteroid genera, Nordsvamp, Copenhagen, pp. 955 – 962.
- Lange, J.E. 1939. *Flora Agaricina Danica*, vol. 4. Köpenhamn
- Ludvig, E. 2001. *Pilzkompendium*. BAND 1. IHV-Verlag, p.545 – 546, pl 65.25. Eching
- Malaval, J.C. 2018. *Pholiota pityrodes* recolté en France dans le département de l'Herault. *Document Mycologique* XXXVII. P.219 – 224.
- Noordeloos, M. E. 2011. Strophariaceae s.l. *Fungi Europaei*. Candusso. p. 338 – 340.

Stig Jacobsson

Flöjtgatan 21
421 39 Västra Frölunda

Stig är numera pensionär men har under många år varit verksam som mykolog vid Göteborgs universitet. Han har specialiserat sig på hattsvampar och har ett speciellt intresse för tråds-kivlingar, tofsskivlingar, spindelskivlingar, vaxskivlingar och röd-lingar.

stig.jacobsson@comhem.se

Ellen Larsson

Grinddalen 14
459 93 Ljungskile

Ellen är förste museiintendent vid Herbarium GB (Göteborg) och forskar på bland annat tråds-kivlingar, vaxskivlingar och röd-lingar.

ellen.larsson@bioenv.gu.se

Anders Aronsson

Silvermyntsgatan 24
414 79 Göteborg

Anders är bosatt i Göteborg och intresserar sig framför allt för svampar i ängs- och betesmarker och på brandplatser. En av hans mykologiska favoritlokaler är Rörö i den göteborgska skärgården.

baw.aronsson@gmail.com

